

Handlingsplan mot fattigdom

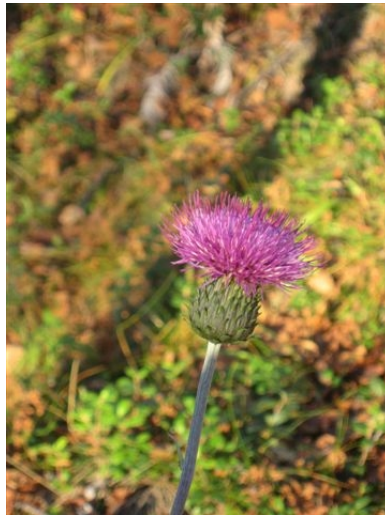

Foto: Inger Bolstad

**Skjervøy kommune
2014 -2018**

Revidert i TRG 11.april 2016

Forord

Til tross for at Norge er kåret til verdens beste land å bo i er det ikke lett å være fattig i Norge. Sult, tørst, frost og ekstremt slit kjennetegner fattigdommen fra gamle tiders historie eller fra dagens u-land. Dette er fraværende i dagens rike velferdssamfunn, men opplevelsen av å være fattig er likevel til stede for noen mennesker.

Vi lever i et materialistisk samfunn med høyt forbruk. Kontrastene mellom det livet fattige lever og det livet andre i samfunnet har, blir store. Det handler om store sosiale ulikheter.

Dette vil spesielt kunne gå utover barna. Barnefattigdom i Norge gir seg utslag i manglende muligheter til å kunne delta på lik linje med andre, og om mulighet til utvikling. FN`s barnekonvensjon gir alle barn rett til tilfredsstillende levekår, lek og fritid. Barn fra lavinntektsfamilier får ofte ikke disse rettighetene innfridd.

Å være et fattig barn i Norge handler ikke om å sammenligne seg med de rikeste, men å mangle det vanlige barn har. Fattige barn forteller at en oppvekst uten penger fører til eksklusjon, dårlig selvtillit og mistriivsel. Forskere forteller at disse barna har en større sannsynlighet enn andre barn til å havne i en vanskelig livssituasjon når de blir voksne; det være seg å motta sosialhjelp, å være arbeidsløs, å ikke fullføre videregående skole eller bli mor som tenåring.

Skjervøy kommune har gjennom mange år hatt fokus på gode oppvekstvilkår for barn. En forutsetning for dette er å skape trivsel og trygghet for alle generasjoner. Forebygging av fattigdom handler om å legge til rette for utdanning, arbeid og et verdig liv. Tidlig hjelp er god hjelp – ikke vent og se.

Denne planen ble utarbeidet i forbindelse med prosjektet «Ungdom på ræk». Den tar for seg fattigdomsbegrepet, barnefattigdom, hva det innebærer å være fattig. Den refererer til statlige føringer og tiltak. Tiltak i planen er konkrete, handler om holdninger, verdier og bevisstgjøring og å utnytte ressurser.

Folkehelseperspektivet og tverrfaglig samarbeid er en viktig og nødvendig forutsetning i alt forebyggingsarbeid, også i forhold til å forebygge fattigdom.

Etter avsluttet prosjekt overtok Tverrfaglig Ressursgruppe ansvaret for planen. Handlingsdelen i planen ble revidert i april 2016

Innhold

1.	Innledning.....	4
1.1.	Bakgrunn for planen	4
1.2.	”Ungdom på ræk”	4
2.	Fortellinger fra virkeligheten	5
2.1.1.	En enslig forsørgers fortelling.....	5
2.1.2.	En ung manns fortelling 1	6
2.1.3.	En ung manns fortelling 2	7
3.	Fattigdom og levekår.....	8
3.1.	Begrepet fattigdom	8
3.2.	Fattigdommens psykologi.....	8
3.3.	Barnefattigdom	9
3.3.1.	Går fattigdom i arv?	9
4.	Status	10
4.1.	Fattigdom i Skjervøy	10
4.2.	Tjenestetilbud	11
4.2.1.	Relaterte planer	11
5.	Mål og tiltak	11
5.1.	Nasjonale mål – Statlige føringer og tiltak	11
5.2.	Skjervøy kommunes mål	12
5.2.1.	Hovedmål:	12
5.2.2.	Delmål:	12
5.2.3.	Målindikatorer	12
5.3.	Forutsetninger for å nå de kommunale mål og implementere tiltak	13
6.	Handlingsplan.....	14
6.1.	Prioriteringer:	16
7.	Kilder.....	17
8.	Vedlegg:	18
8.1.	Relevante artikler fra FN`s Barnekonvensjon:	18

1. Innledning

1.1. *Bakgrunn for planen*

Skjervøy kommune søkte i 2011 om midler til forebygging og bekjempelse av barnefattigdom. Søknaden ble fremmet gjennom NAV til Arbeids og Velferdsdepartementet.

Bakgrunnen var et vedtak i formannskapet april 2011 hvor det ble nedsatt en arbeidsgruppe med fullmakt til å søke prosjektmidler.

Prosjektet tok utgangspunkt i Skjervøy kommunes utfordringer i forhold til mange unge som faller ut av videregående opplæring. En klar indikator på dette er at kommunen har relativt mange unge som mottar økonomisk sosialhjelp. I 2010 var dette tallet 44 for de som er mellom 18-25 år. Ca. halvparten av disse har mottatt sosialhjelp over en lengre periode. Gjennom oppfølging ser vi at flere av dem ikke er i arbeid eller på skole. De har også klare utfordringer i forhold til å mestre skolegang eller arbeid.

NAV ser at enslige forsørgere er en gruppe som i økende grad mottar støtteordninger. De ser ofte sammenheng mellom oppvekst med enslige forsørgere og de ungdommene som faller utenfor.

Skjervøy kommune har også en høy arbeidsledighet sammenlignet med de andre Nord Troms kommunene, i tillegg til at vi har en høy andel uføretrygdede. Samlet sett gir dette Skjervøy kommune mange utfordringer i forhold til forebygging, både på kort og lang sikt.

Prosjektet det ble innvilget penger til var «Oppfølging av ungdom som står i fare for å falle ut av skole / utdanning». Vi kalte dette prosjektet for "Ungdom på Ræk"

Formålet med prosjektet var blant annet å forebygge at unge faller ut av arbeid eller utdanning.

Et kriterium i tildelingen av prosjektmidler var å utarbeide og forankre en kommunal fattigdomspolitisk handlingsplan.

1.2. *"Ungdom på ræk"*

Målgrupper i Skjervøy kommunes prosjekt "Ungdom på ræk" var:

- Ungdom fra ungdomsskolen i overgang til videregående opplæring som har problemer med å gjennomføre skole
- Ungdom og unge voksne inntil 25 år som ikke har gjennomført skole eller er i arbeidslivet
- Unge og enslige forsørgere.
- Barn av sosialhjelpsmottakere skal ha et spesielt fokus.

Oppstart av prosjektet var 15. september 2011. Prosjektgruppen var sammensatt av politikere og fagfolk fra NAV, Rus og psykiatritjeneste, grunnskole, videregående skole og ASVO. Prosjektgruppen har også vært arbeidsgruppe i forhold til å utarbeide denne handlingsplanen. Styringsgruppen besto av etatslederne i kommunen, og prosjekteier var leder for NAV. Forankringen har dermed vært solid.

Kartleggingsarbeid i form av samtaler med aktuelle interessenter var sentralt i oppstarten. Dette var tidkrevende og viktig arbeid og et grunnlag for planlegging og iverksetting av tiltak.

Vi har fått bekreftet at det er viktig å ha fokus på prosjektets målgrupper.

Regjeringens delmål (Vedlegg til ST.prp.nr.1 (2006-2007) – Statsbudsjettet 2007) om at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg, er sammenfallende med det komplekse og sammensatte i å legge til rette for like muligheter til alle.

Ett eksempel på dette er behovet for foreldrestyrking og veiledning; noe som ble synliggjort gjennom kartleggingsarbeidet.

I gruppen 18-25 år erfarte vi at tett individuell oppfølging er et av flere viktige tiltak for å hjelpe ungdommene tilbake til skole eller arbeid.

Det samme gjelder de barna og ungdommene som står i fare for å falle ut av skolen.

I prosjektet har vi bygd videre på allerede etablerte samarbeidsrutiner, som Tverrfaglig Ressursgruppe (TRG), Barnehage og skolehelseteam, IP (Individuell Plan) systemet. Vi forankret noen av de iverksatte tiltakene i TRG sin "Trivselsplan".

Samarbeidet mellom Rus og psykiatritjenesten og NAV er nært og godt.

Stadig utvikling av gode rutiner i forhold til tverrfaglig og tverretattlig samarbeid er en kontinuerlig prosess.

Å se helhet og sammenheng er viktig og nødvendig; Flere prosjekter sammen kan gi gevinst på sikt. Dette er også en viktig del i implementeringen av tiltak som skal bidra til å forebygge fattigdom.

2. Fortellinger fra virkeligheten

I prosjektet "Ungdom på ræk" hadde vi i oppstarten kartleggingsamtaler; med blant annet personer i målgruppene. Noen av disse samtalenes gjengir vi som fortellinger for å illustrere og tydeliggjøre hva den praktiske hverdagen kan handle om for enkeltmennesker i vår nærhet:

2.1.1. En enslig forsørgers fortelling

Gjengis anonymisert og med samtykke

Jeg har flere mindreårige barn og dårlig råd. Er avhengig av sosialhjelp/ arbeidsavklaringspenger. Sammensatte årsaker til at situasjonen er blitt som den er blitt; den er utviklet over tid.

Det skulle vært råd og veiledning før man "kommer i ulykka" – Ting blir bare verre når det fra før av er ille; valget blir mange ganger mellom pest og kolera. Ting har "skurt og gått" så lenge.

Med arbeidsavklaringspenger blir man straffet for å jobbe mer enn 40 % - da mister man alt. Har erfart å sitte igjen med 6000 kr. i måneden å leve av. Med husleie på 5500 sier det seg selv at det ikke går rundt. Inkassokravene kommer på strøm og telefon og alminnelige ting. Det blir noen søvnløse netter.

Jeg ba om hjelp til å få oversikt – og til midlertidig å få stoppet regninger. Tiden går – ingenting skjer. Kan ikke selv ringe rundt med bare kontantkort til telefonen - har ikke råd. Blir prisgitt om folk er sykmeldte og ikke kan følge opp. Onde sirkler oppstår. Har opplevd å bli møtt med ”Tror du vi vil betale regningene dine?” Jeg ber ikke om det, men om hjelp til å administrere og få oversikt.

Det er dyrt å være fattig – alt blir galt.

Alt går ut over barna. Barnefattigdom er et reelt begrep.

Det er uaktuelt å gå på butikken og be om å sende regningen til Nav. Det er skambelagt! VILLE DU HA GJORT DET? Å være fattig er tabubelagt – jeg ønsker ikke å ha det sånn.

Å bli spurt om fritidsaktiviteter for egen del er ikke en gang et tema. Jeg lever gjennom barna. Ferie – hva er det? Jeg vet ikke hva folk gjør på ferie. Opplegg på Haraldvollen i leirskolestil for de fattige barna er ikke noe man ønsker seg. Er mer opptatt av hva som skjer når skosålen til datteren ryker og pengene fra Nav ikke er kommet.

Jeg har inngått kompromiss med et av barna om ikke å konfirmere seg, har avtale med familie om å gi 4000 kr. i stedet. Det økonomiske i forbindelse med å ha konfirmasjon er rett og slett uoverkommelig.

Aktiviteter for barna er vanskelig. Har ikke råd til vanlig utstyr som sykkel, ski og spark, langt mindre egenandeler og avgifter som følger med mange aktivitetstilbud. Det er helt uaktuelt.

Tannregulering for to av barna; det dekkes. Reisen dekkes imidlertid ikke før i ettertid – heller ikke fullt ut. Da går det rett og slett ikke!

Jula er et mareritt med forventninger om gaver og god mat.

Har et ønske om å klare det dagligdagse – og da handler det ikke om PC og kamera, heller ikke biff og rødvin! Har aldri vært rik og har heller ikke ønske om det. Tenk om jeg kunne kjøpe softis til barna mine! Eller tenk om jeg kunne ha en femtilapp til overs – kanskje gå på kafe. Jeg vil så gjerne bestemme i mitt eget liv!

Etterlyser å se HELHETEN av mennesket – ikke bare papiret på bordet.

Jeg ønsker å bli møtt med respekt – ikke et skuldertrekk med ”sånn er det” eller ”mener du at vi skal bruke skattebetalernes penger på deg?” Prøv mitt liv i en uke!

Hvor er empatien? En klapp på skulderen i stedet for ris bak speilet.

Vi trenger alle ros!

Har så lyst til å være bare meg!

2.1.2. En ung manns fortelling 1

Gjengis anonymisert og med samtykke

Jeg har vokst opp med mammaen min som har vært enslig forsørger. Mamma er snill og jeg synes synd på henne som skal klare alt alene.

Jeg trivdes på skolen, men det var så vanskelig å konsentrere seg, så jeg var nok en urolig kropp. Klarer dårlig å lese; i hvert fall hvis jeg skal lese høyt for noen.

Fikk diagnosen ADHD ved BUP i ungdomsskolen en gang og fikk medisiner. Det fungerte veldig dårlig, prøvde bare en uke og sluttet igjen..... kanskje jeg skulle ha fått medisin tidligere? Eller prøvd mer?

Problemene begynte skikkelig da jeg startet på videregående. Å få lån og stipend og en ganske stor sum penger på en gang, ga muligheten til å "leve livet". Kuttet ut skolen og brukte opp pengene. I kompisgjengen ble det mer og mer alkohol og hasj. Så har det en smitteeffekt også; andre ser hvor "godt" man har det – og slutter på skolen.

Vendingen kom da pengene tok slutt og jeg måtte gå på NAV som stilte krav. Det er en NØKKEL at det stilles krav – ellers blir det bare onde sirkler. Man legger seg sent, kommer seg ikke opp – det blir mye surr.

Så mister man livsgnist og selvtillit. Å finne seg noe å gjøre er helt nødvendig. Nå er jeg mye i aktivitet for å unngå spenningen i kroppen. Å være i en jobb er flott, men det er dårlig med penger i dette systemet. Drømmer om en fremtid selv om det er tungt nå. Har en kjæreste som støtter meg og mister ikke motet.

2.1.3. En ung manns fortelling 2

Gjengis anonymisert og med samtykke

Jeg har levd i rusmiljø fra jeg var 13 år. Den første kontakten med politiet var også som 13-åring. Inntil for ett år siden hadde jeg prøvd alt av rusmidler bortsett fra heroin.

Barndommen min var ustabil; vi flytta mye. Faren min er alkoholiker og jeg vokste opp hos mamma. Det var ikke noe hyggelig hjem. Stefaren min banka henne opp. Jeg fikk av og til husarrest. Da klatra jeg bare ut av vinduet..

Det var ingen som så, ingen som sa i fra, ingen som passet på.

Alkohol ble flukten – for å slippe å se hverdagen. Da jeg var 16-17 år var jeg full hver dag. Jeg levde av å lange for å overleve. Har to fengselsdommer og skal sone en tredje. En gang måtte jeg legges inn på sykehuset for å pumpes. Etter pumpinga gikk jeg bare ut av døra og var glemt. Nå orker jeg ikke mer, vil ut av miljøet. Kroppen min er sliten.

Jeg ønsker meg mening i mitt liv. Jeg vil så gjerne ha ro og stabilitet og et liv som jeg husker! Jeg vil gjerne kunne våkne opp om morgenen og huske hva jeg gjorde i går.

Nå har noen sett meg. Jeg skal inn på avvenning. Jeg må tro at det er en fremtid og en mening også for meg!

3. Fattigdom og levekår

3.1. *Begrepet fattigdom*

Fattigdomsbegrepet kan forstås på ulike måter. Mange forbinder fattigdomsbegrepet med det vi ser i U-land hvor begrepet er knyttet til å mangle helt fundamentale levekårsgoder, som mat, klær eller tak over hodet.

I europeisk sammenheng knyttes begrepet opp mot mangel på ressurser til å delta i samfunnets aktiviteter og å opprettholde den levestandarden som er vanlig i dette samfunnet. (Fløtten 2009 s.17)

Tradisjonelt er det inntektsfattigdom som måles i forskningssammenheng.

En indikator kan også være å måle levekårssituasjonen til folk direkte. Levekårsindikatorer handler om bolig av en viss standard, å kunne spise et varmt måltid daglig, å kunne delta i fritidsaktiviteter osv.

Et tredje fattigdomsmål kan være sosialhjelpsmottak. Sosialhjelpen er den offentlige ytelsen som i størst grad oppfattes som en fattigdomsyttelse.

Den vanligste metoden er å fokusere på utilstrekkelig inntekt. Lite penger er kun en av mange dimensjoner ved fattigdom, men i praksis den mest sentrale.

Det er en sterk sammenheng mellom svak eller manglende tilknytning til arbeidslivet og det å ha vedvarende lavinntektsproblemer. De fleste fattige finner vi blant mottakere av offentlige stønader, særlig blant mottakere av sosialhjelp.

3.2. *Fattigdommens psykologi*

En undersøkelse (Underlid 2005) i forhold til konsekvensene av å leve i fattigdom viser:

- Informantene føler skyld og skam fordi de ikke klarer seg uten økonomisk hjelp
- De fleste føler de blir negativt vurdert både når det gjelder personlighetstrekk og egenskaper. De mener andre oppfatter dem som verdiløse, late, arbeidssky, kravstore, mislykkete, dumme og udugelige og har følelse av vanære og devaluering.
- Suppe og grøt er vanlig middagsmat. Kostholdet er dårlig.
- De har konstant økonomiske bekymringer. Utrygghet og fryktrelaterte helseproblemer gir lavere livskvalitet.
- Fattigdomsopplevelsen forsterkes i sommerferier og helger, til jul og 17.mai. Særlig gjelder det de som har barn.
- De fleste kvier seg for å oppsøke sosialtjenesten og føler seg dårlig behandlet.

3.3. Barnefattigdom

Hverdagen beskrevet i det foregående skal håndteres også av barna – både økonomiske bekymringer om sitt eget liv, mor eller fars bekymringer, og mor eller fars manglende tro på seg selv og sin fremtid.

Forskning på barnefattigdom viser at barn som bor i familier med økonomisk stress og deprivasjon er mer utsatt enn andre. De får dårligere resultater på skolen, har større risiko for atferdsproblemer, og er oftere deprimerte. Som helhet er disse barna oftere syke, har mer psykosomatiske lidelser, samt ruser seg, røyker og skulker skolen i større utstrekning enn barn og unge med ressursmessig bedre oppvekstvilkår.

Problemene kan oppstå med utgangspunkt i foreldrenes reaksjon på egen tilkortkommenhet, for eksempel alkoholmisbruk og mishandling, eller barnas egne opplevelser og bekymringer som igjen kan resultere i blant annet psykiske problemer, mobbing og skoleproblemer. ”De onde sirklene” oppstår lett.

De negative konsekvensene av å vokse opp i fattigdom ser ut til å være verre jo tidligere i barndommen man opplever fattigdommen, samt jo lenger fattigdommen varer. (Fløtten 2009)

Andelen fattige varierer sterkt mellom grupper. Den er størst blant yngre enslige og enslige forsørgere.

”Barnefattigdom er et sammensatt fenomen, og det finnes fattige barn med mange ulike bakgrunnskjenntegn. Likevel er det noen grupper som systematisk er overrepresentert blant de fattige. Dette gjelder for eksempel barn av enslige forsørgere, barn hvis foreldre ikke har en stabil tilknytning til arbeidslivet, barn i familier der overføringer utgjør en stor del av familieinntektene, og sist, men ikke minst, barn med bakgrunn fra ikke-vestlige land.” (Fløtten 2009 s.21)

For barns vedkommende er det med andre ord familiens økonomiske situasjon som avgjør om barnet faller inn under fattigdomsgrensen eller ikke.

Barnefattigdom i Norge knyttes ofte opp mot at barna av økonomiske grunner opplever sosiale begrensninger og utestenges fra sosiale sammenhenger.

De fleste virkemidler som benyttes for å motvirke fattigdom og sikre jevn fordeling er rettet mot de voksne. Unntak er oppvekst- og utdanningspolitikk som skal sikre barns oppvekstvilkår og utdanning.

3.3.1. Går fattigdom i arv?

Sosial arv har lenge vært tema for forskning og det finnes etter hvert mye internasjonal dokumentasjon på at ulike typer økonomisk ulempe overføres mellom foreldre og barn.

Sosialhjelp går i arv blant sosialhjelpsmottakere i Norge. Sosialhjelpen i seg selv er ikke arvelig på samme måte som en genetisk disposisjon, men det er noen kjennetegn som leder til at barn av sosialhjelpsmottakere mottar sosialhjelp oftere enn andre. (Frønes 2010)

Noen faktorer som har betydning i denne sammenheng handler om arbeidsmarkedstilknytning, lav utdanning, individuelle holdninger.

- Foreldres sosialhjelpsmottak påvirker barnas holdning til å motta sosialhjelp. Barn som vokser opp i familier der en eller begge foreldrene mottar sosialhjelp, kan oppfatte sosialhjelp som en like legitim inntektskilde som arbeidsinntekt.
- Barn av sosialhjelpsmottakere vil ha detaljert kjennskap til systemet og kan lettere benytte dette.

- Foreldre som mottar sosialhjelp har en løs tilknytning til arbeidsmarkedet og dermed reduseres barnas uformelle tilgang til jobbmuligheter. Etter en slik tankegang vil barn av sosialhjelpsmottakere ha færre kontakter og referanser til arbeidslivet, og mindre kjennskap til arbeidslivets krav og forventninger
- Barn av sosialhjelpsmottakere vokser opp uten tilstrekkelig inntekt, noe som igjen fører til begrensede muligheter til for eksempel å få støtte til utdanning osv.

Forklaringer er sammensatte, men utgangspunktet er forhold som kan knyttes til oppvekstfamiliene. Flere egenskaper ved familiene kan også påvirke barnas fremtid; for eksempel foreldres helse, deres utdanningsnivå, forhold til rusmidler, hvordan de oppdrar barna – i tillegg til egenskaper ved barna; hvordan de mestrer og forholder seg til skole og omgangskrets som igjen vil ha betydning for videre utdanning og senere muligheter på arbeidsmarkedet. (Fløtten s.122)

4. Status

4.1. *Fattigdom i Skjervøy*

Med utgangspunkt i forståelsen av begrepet fattigdom som beskrevet tidligere, er det relevant å ta utgangspunkt i tallmateriale og målindikatorer for å illustrere status i vår kommune.

Totalt antall sosialhjelpsmottakere i 2012 var 117.

Av disse var 38 under 25 år.

Mange har hjemmeboende barn.

I UPR-prosjektet ble det avdekket at mange av disse har behov for økonomisk veiledning og bistand.

Folkehelsebarometeret 2013 viser i forhold til levekår at Skjervøy ligger lavere enn fylket og landet for øvrig. Parameterne er blant annet lavinntekt, utdanningsnivå, arbeidsledige, uføretrygdede mellom 18 og 44 år og barn av enslige forsørgere.

Skjervøy ligger i perioder høyest i Troms både på arbeidsledighetstall og antall sosialhjelpsmottakere.

Dette kan blant annet henge sammen med at vi har få offentlige arbeidsplasser, mye sesongpreget arbeid hvor usikkerheten kan være stor i forhold til for eksempel permitteringer og nedskjæringer, noe som videre kan påvirke hverdagen og muligheten til deltagelse og tilhørighet.

Vi har økende forventninger til velstand i vårt samfunn; også i Skjervøy. De som sorterer under fattigdomsbegrepet får generelt større vansker med å henge med, ofte øker gjeldsbyrde blant annet fordi det er enkelt å få kredittkort og å kjøpe på kreditt.

Familier påvirkes av usikkerhet omkring arbeid og økonomi.

Det er sammensatte forhold og komplekse behov og utfordringer. Faktorer som arbeidsledighet, samlivsbrudd, psykososiale og helsemessige utfordringer hos barn og/eller foreldre kan være gjeldende i en og samme familie. Onde sirkler oppstår; foreldres evner og mulighet til å følge opp sine barn begrenses, både økonomisk og sosialt.

Arbeid er det beste virkemiddel og tiltak for å forbygge og redusere fattigdom. Det styrker samtidig den enkeltes selvfølelse og gir respekt fra omgivelsene. De gode sirklene kan oppstå og gi ringvirkninger.

4.2. Tjenestetilbud

Relevant informasjon om tjenestetilbud i Skjervøy kommune er beskrevet i Plan for psykisk helsearbeid samt i Plan mot vold i nære relasjoner.

Skjervøy kommune følger statens veiledende satser for økonomisk sosialhjelp.

En viktig målsetting for NAV Skjervøy er at brukerne skal møte en samlet enhet hvor stat og kommune tar felles ansvar. En av de kommunale stillingene er knyttet spesielt opp mot oppfølging av ungdom som faller utenfor skole og jobb. (Jfr. prosjektet «Ungdom på ræk»)

4.2.1. Relaterte planer

Tiltak for mennesker med rusproblemer og psykiske lidelser beskrives i kommunens plan for psykisk helsearbeid. Her beskrives relevante tjenestetilbud, retningslinjer og tverrfaglig organisering.

Vi har i tillegg plan mot vold i nære relasjoner.

Boligsosial plan er under revidering.

Det planlegges en kommuneplan med en samfunnsdel hvor folkehelseperspektivet skal være overordnet.

Det vil være naturlig at også Handlingsplan mot fattigdom hører inn under en fremtidig kommuneplan.

5. Mål og tiltak

5.1. Nasjonale mål – Statlige føringer og tiltak

Regjeringen la sammen med statsbudsjettet for 2007 fram en Handlingsplan mot fattigdom (Vedlegg til ST.prp.nr.1 (2006-2007) – Statsbudsjettet 2007) med visjonen at Norge skal være verdens mest inkluderende samfunn. Alle skal, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn, ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet.

Fattigdom skyldes komplekse og sammensatte forhold, og Handlingsplan mot fattigdom omfatter tiltak under flere sektordepartementers budsjettområder.

Den særlige innsatsen mot fattigdom er fulgt opp med tiltak og økonomisk styrking knyttet til handlingsplanens tre delmål:

- Alle skal gis mulighet til å komme seg i arbeid.
- Alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg.
- Bedre levekårene for de vanskeligst stilte.

I Regjeringens tiltaksplan beskrives det som særlig uakseptabelt at barn lever i fattigdom. Vanskeligstilte barnefamilier er derfor en prioritert målgruppe. Tiltak for å sikre sosial

integrering av barn og unge som på grunn av foreldrenes økonomiske og sosiale situasjon står i fare for å bli utestengt fra aktiviteter i skole- og fritidssammenheng er også viktig.

5.2. Skjervøy kommunes mål

Trivsel og trygghet for alle som bor i Skjervøy er en overordnet visjon.

5.2.1. Hovedmål:

Motvirke fattigdom i Skjervøy kommune ved å videreutvikle tverrfaglige systemer som sikrer et samordnet og helhetlig tjenestetilbud slik at alle gis like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet (jfr. Regjeringens visjon)

Verdigrunnlag: Å skape et velfungerende samfunn der alle har et godt sosialt og økonomisk sikkerhetsnett, samtidig som innbyggerne ikke fratras ansvaret for og retten til å bestemme over sine liv.

5.2.2. Delmål:

Vi velger å ta utgangspunkt i regjeringens tre delmål fordi de er konkrete og relevante i sammenheng med å bekjempe fattigdom og konsekvenser av fattigdom:

Alle skal gis mulighet til å komme seg i arbeid

- Fokus på arbeid i stedet for ytelser
- Redusere antall sosialhjelpsmottakere

Alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg

- Sikre at utsatte grupper (jfr. målgrupper i prosjektet) blir sett og får bistand ut fra kartlagte behov gjennom samhandling og samarbeid.
- Styrke undervisningen i privatøkonomi for elever i grunnskolen.

Bedre levekårene for de vanskeligst stilte.

- Se helhet og sammenheng – sikring av rimelig inntekt
- Samhandlings og samarbeidskompetanse styrkes på tvers av nivåer og instanser i forhold til kunnskap om området

5.2.3. Målindikatorer

Noen av målene er lite målbare; som holdninger, kompetanse, tverrfaglighet, trivsel og trygghet.

Det finnes imidlertid noen målbare indikatorer:

- Antall personer som mottar sosialhjelp både totalt - og i gruppen unge enslige forsørgere, eller unge 18-25 år som ikke er på arbeid eller i skole.
- Antall arbeidsledige

5.3. Forutsetninger for å nå de kommunale mål og implementere tiltak

- Vi må bruke kommunens eksisterende ressurser, videreutvikle allerede eksisterende retningslinjer for koordinering og samhandling til forebygging og oppfølging av tiltak.
- Prioritering i forhold til planlegging av kommunal egeninnsats er nødvendig. Det må sikres at tiltak gis rom for oppfølging også etter at prosjekt- og støtteperioder utløper.
- Vi trenger en økende bevissthet og kompetanse i forståelsen av risikofaktorer og utsatte gruppers situasjon – ”fattigdommens psykologi”
- Politisk og administrativ ledelse må ønske at målene skal nås og se betydningen av helhetstenkning.
- Der hvor det er relevant må vi utnytte statlige finansieringsordninger som supplement til kommunal innsats, (men vi kan ikke gjøre oss avhengig av dette da uforutsigbarheten blir for stor.)

6. Handlingsplan (revidert I TRG 11.april 2016)

OBS! Det nye / reviderte tiltak skrives med rødt

Handlingsplanen tar utgangspunkt i delmålene (5.2.2)

Tiltak i planen er stor grad basert på erfaringer som ble gjort gjennom prosjektet «Ungdom på ræk», hvor kartleggingssamtalene tydeliggjorde en del behov.

Mange av tiltakene er relevante i en generell forebyggingssammenheng.

Fra høst 2016 ble ansvar for oppfølging av planen lagt til Tverrfaglig Ressursgruppe (TRG). Dette har sammenheng med avsluttet prosjekt UPR og STT, og at prosjektgruppa ikke ble videreført som tverrfaglig arena.

TRG har politisk forankret mandat med fokus på forebygging, barn og unge og deres familier. Ansvaret for oppfølging av planen innebærer også å disponere midler fra Ivar Lunds legat jfr. vedtak i Formannskapet 070915, Utvalgssak 59/15 med ordlyd:

«Legatets midler overføres til prosjektet Samspill for trygghet og trivsel, og øremerkes handlingsdelen i fattigdomsplanen»

Mål 1: Alle skal gis mulighet til å komme i arbeid		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Utnytte eksisterende virkemidler som arbeidsmarkedstiltak og Kvalifiseringsprogram fullt ut.	Kontinuerlig	NAV
Prioritere ungdom som målgruppe i forhold til oppfølging og ettervern	Kontinuerlig	NAV og aktuelle fagpersoner
Formalisere samarbeidsrutiner mellom NAV, ASVO, videregående skole og Oppfølgingstjenesten – samt Rus-Psykiatritjenesten	Innen desember 2016	Ungdomsansvarlig på NAV
Sikre tilbud om sommerarbeidsplasser med oppfølging i minst to uker for ungdom, i samarbeid med kommunale virksomheter, NAV og ASVO	Kontinuerlig	Rådmannen
Øke samarbeid med lokalt næringsliv	Kontinuerlig	NAV
Videreføre opprettede kommunale lærlingeplasser	Kontinuerlig	Rådmannen
Skjervøy kommune tilbyr arbeidspraksisplasser i samarbeid med NAV	Kontinuerlig	Rådmannen
God og realistisk rådgivning om valg av utdanningsretning	Kontinuerlig	Rådgivere i skolen

Mål 2 : Alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Tett foreldresamarbeid i barnets første leveår med fokus på trivsel og utvikling.	Kontinuerlig	Helsestasjon og aktuelle fagpersoner
Gi tilskudd til aktiviteter for barn og unge utover lovpålagte tjenester	Kontinuerlig	Kommunestyret
Videreføre arbeidet med å tilby «Opplevelseskort» til utsatte grupper/familier	Kontinuerlig	NAV og TRG
Godt Kulturskoletilbud	Kontinuerlig	Kommunestyret
«Friluftsgjengen» som alternativt tilbud i skolen.	Kontinuerlig	Kommunestyret
Utstyrsbank – vedlikehold og videreføring	Kontinuerlig	Fysak i samarbeid med biblioteket
Arenaer for erfaringsutveksling for foreldre og foresatte	Kontinuerlig	TRG og aktuelle fagpersoner
Aktivt bruk av Skolehelseteam – Barnehagehelseteam	Kontinuerlig	Aktuelle fagpersoner
Trivselsplan – lavterskeltilbud	Kontinuerlig	TRG
«Ung og Aktiv» - tilbud til jenter i 8.-10.klasse etter obligatorisk helsesøstersamtale	Kontinuerlig	Helsesøster og TRG
Sommerskole – fritidstilbud i sommerferien;	Kontinuerlig	Nord Troms Friluftsråd i samarbeid med Kultur-Undervisning
Utvidet etter skoletidtiltak (mat, leksehjelp, aktivitet) for utsatte grupper. Tiltaket utredes. (kombinere med støttekontaktordningen?)	Snarest	Kultur – Undervisning i samarbeid med barneverntjeneste
Videreføre Helsestasjon for Ungdom i samme omfang som nå.	Kontinuerlig	Helsestasjon
Veiledning, oppfølging og økonomisk støtte til aktiviteter for unge foreldre.	Kontinuerlig	NAV og Helse - Omsorg
Oppfølgingsrutiner ved overganger ivaretaes , spesielt mellom ungdomsskole og videregående.	Kontinuerlig	Kultur- Undervisning
Systematisere informasjon fra NAV om rettigheter til 10.klasse og videregående	Kontinuerlig	NAV og rektor ungdomsskolen

Mål 3: Bedre levekårene for de vanskeligst stilte		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Sikre eksistensminimum; Samarbeid og koordinering av tjenester.	Kontinuerlig	NAV og helse-Omsorgsetaten

Lavterskeltilbud (se tiltak under mål 2)		
Veiledning og gjeldsrådgivning for å styrke familieøkonomien.	Kontinuerlig	NAV
Brukermedvirkning – tilby Individuell Plan ved sammensatte og langvarige behov	Kontinuerlig	Aktuelle fagpersoner
Nettverksbygging - Samarbeid med frivillige organisasjoner.	Kontinuerlig	TRG i samarbeid med ordfører og rådmann
Behovsprøving av SFO satser. Tiltaket utredes.	Snarest	Kommunestyret
Fange opp og informere målgrupper med rett til behovsprøvede barnehagesatser (jfr. statlige føringer)	Kontinuerlig	Aktuelle fagpersoner
Videreføre tilbud om Bra-Matkurs, Røykeavvendingskurs mv. gjennom Frisklivssentral	Kontinuerlig	Folkehelse koordinator
Små rimelige boenheter	Utredes i boligsosial plan	Kommunestyret

6.1. **Prioriteringer:**

Mange av tiltakene er kostnadsfrie. De handler om holdninger, bevisstgjøring og organisering. Grundig kartlegging av faktiske behov er viktig.

Av tiltak i planen som koster penger ønskes følgende prioritering:

1. Friluftsgjengen
2. Utstyrsbank
3. «Ung og Aktiv»
4. «Opplevelseskort» *

*«Opplevelseskort» :

Det er tenkt som en pakke som inneholder et antall aktiviteter eller opplevelser for familier med økonomiske utfordringer. Vi må vurdere hvordan dette skal administreres, hva innhold skal være, hvem som skal få tilbudet, hvordan unngå stigmatisering.

Erfaringer fra andre kommuner, for eksempel Kristiansund, beskriver dette som et svært positivt tiltak. Betydningen av at barn og unge kan delta på ulike aktiviteter og oppleve ting både sammen med venner og sin familie er av uvurderlig betydning. (Fra «Tidens krav». Publisert 12.11.13)

7. Kilder

Arbeids- og inkluderingsdepartementet: *Handlingsplan mot fattigdom (2006-2007)*

Arbeids- og inkluderingsdepartementet: *Handlingsplan mot fattigdom – status 2008 og styrket innsats 2009*

Drammen kommune: *Handlingsplan mot fattigdom 2008 – 2011*

Fafo rapport 2009:38 *Barnefattigdom i Norge Sammendrag*

Fløtten, Tone (red.) (2009): *Barnefattigdom*, Oslo: Gyldendal

Frønes, Ivar og Strømme, Halvor (2010): *Risiko og marginalisering; norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*, Oslo: Gyldendal

Underlid, Kjell (2005): *Fattigdommens psykologi*, Oslo: Samlaget

8. Vedlegg:

8.1.   *Relevante artikler fra FN's Barnekonvensjon:*

Artikkel 2: INGEN DISKRIMINERING

Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatning. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

Artikkel 3: TIL BARNETS BESTE

Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Artikkel 6 : RETT TIL LIV

Staten plikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og utvikler seg.

Artikkel 12: Å SI SIN MENING OG BLI HØRT

Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det, og barnets meninger skal tillegges vekt.

Artikkel 13: FÅ OG GI INFORMASJON

Barnet har rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og spre informasjon og ideer av alle slag og på alle måter.

Artikkel 26: SOSIALTJENESTER

Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.

Artikkel 27: LEVESTANDARD

Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de livsvilkårene som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

Artikkel 31: LEK OG FRITID

Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.